

PSI (207) *ai*

sg *m N* psi (28). ◇ *G* psięgo (16); -ęgo (1), -(e)go (15). ◇ *D* psi(e)mu (1). ◇ *A* psi (4). ◇ *I* psim (4). ◇ *L* psim (2). ◇ *f N* psią (17), psi(a) (17). ◇ *G* psi(e)j (3). ◇ *A* psią (8). ◇ *I* psią (8). ◇ *L* psi(e)j (3) *LibMal* (2), *LeovPrzep*, psi (2) *ZapKości* (2). ◇ *n N* psi(e) (4). ◇ *G* psięgo (10); -ęgo (1), -(e)go (9). ◇ *A* psié (8); -é (1), -(e) (7). ◇ *I* psim *SienLek* (5), psi(e)m (4) *RejPs*, *RejZwierc* (3). ◇ *L* psim (2). ◇ *m a. n G* psi(e)go (15). ◇ *pl N subst* psié (24); -é (4), -(e) (20). ◇ *G* psich (11). ◇ *A subst* psié (6); -é (3), -(e) (3). ◇ *I m* psięmi (1). *f* psimi (2), psi(e)mi (2); -imi *MiechGlab*, -(e)mi *KmitaSpit*, -imi : -(e)mi *BielKron* (1:1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (osiemnaście z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. Przymiotnik od „pies” w znac. podstawowym; *caninus Miech, Mącz, Calep, Cn; canarius Mącz, Cn; catularius, catulinus Cn* (128) : *Caninus, Pśi. Mącz 33c; Calep 158a.*

Wyrażenie: »psie dni, [czasy]; [psia grań]« = *kanikuła, czas najgorętszy w lecie, związany z gwiazdą Syriusza; caniculares dies Murm, Mymer¹, BartBydg, Mącz, Calag [szyk zmienny] (5): Murm 5; Caniculares. Hundstage. Pfię dny. Mymer¹ 2v; BartBydg 22; dies Caniculares, Pfię dni które fie o świętey Málgorzędzie poczinają/ a ku świętemu Bartłomyeyowi trwają. Mącz 33c; Calag 289b; [Wizákże y lam [ryba włoczeń] w Okręty fkacze/ á to we pśią grań/ gdy go wefkzelách gzyk gryzie SienHerb 317b (Linde); Też czáfow Pśich/ to bywa około S. Málgorzaty [wino się mąci] Cresc 1571 348 (Linde), 106 (Linde), 557; Dies caniculares die Hundstage Pśie dni. ArtNom Bv].*

a. Będący częścią organiczną psa lub związany z jego funkcjonowaniem (51) : Pśi ięzyk ma to przyrodzenie/ Ránam czyni rychłe goienie. *BierEz* I4, R2; *Murm* 101; á gdy ty rzeczy zawinielz na fzię pfię iżby gębą niemogł dofiiaćz [!]/ tedi fie będzie wkoło obraczał *FalZioł* I 25d; Mocz Layna pfięgo ielz ta iż bolączi w gardle leczy *FalZioł* I 144a; Proch też z głowy pfięgo fpaloney na ranę wkáfzenia pfa pomaga *FalZioł* IV 6c; Swieży mocz pfi/ krofty każde goij *FalZioł* IV 6d, I 144a, IV 6c [6 r.], 12b, V 81 [2 r.], 89, 109, 113v; *GlabGad* C5v; drudzy przez woyská nieprzyiacielkie vchodzili obfzywáić fie we pfię fkory/ idąc ná rękę y nogach/ mnimáli nieprzyiaciele áby pies fzedł. *BielKron* 147; Canaria lapa, Lopyanowe fzyfzki które fie ná pfięgo skorę przipiyáją. *Mącz* 33c; Rostrum canum, Páfzczeká pśia. *Mącz* 358c; álbo pśiego mleka w nie [bolące ucho] nápuść. *SienLek* 71; Gdy kłem pśim/ około zębu bolącego/ áz do krwi wzdrápie/ bol wnet vćichnie *SienLek* 77; Gdy fye pśiey krwi kto nápije/ záden iad w nim niezofłanie. *SienLek* 156, 46v, 49v, 70, 75v, 77 (22); tedy fámy wrzáfki/ fkoki/ huki/ puki káfdego vbijá/ że łobie czáfem drugi pfiem fáfłtem boki máże. *RejZwierc* 103v, 103v, 165; *Calep* 624b; [(nagł) Gdy koń złamie nogę. (-) Wezmi pfięgo fedła [!]/ a onym maż a fierczy pfięgo prziożyfz/ [...] a będzie zdrow. *SprLek* D3v].

W charakterystycznych połączeniach: *psi(-a, -e) głowa (3), język (4), kiel (2), kości (2), krew (8), łajno (6), mleko (2), mocz, paszczęka, sadło (11), [sierć], skora (3), szyja (2), zęby, żółć (4).*

Przen (1) :

*Fraza: obelż. »zjedz psie gówno« (1): Ten rzecze/ [...] Załz nie widzielz iż [kościól] ftoi prawie ná cmyntarzu. Ten rzekł/ ták mułzę zeznáć/ iżże ná cmyntarzu/ Ale ty ziedz pfię gówno/ bezecny kuglarzu. *RejFig* Bb8.*

[Wyrażenia: *pogard.* »psia głowa«: Y tak mię łobie lekce ważyłz? iako by pfią głowę [Nunquid caput canis ego sum] *BibRadz 2.Reg 3/8.*

»psia jucha, krew« = *obraźliwe przewisko: CzechNT B3v*; Zą pfią krew drugyego człowiekå policza *GilPos 94.*

»psi paznogieć« = *obraźliwe przewisko: Zořtåwiliřmy řłowko to Raka/ [...] ktore to znåmionuie gdy kto kogo zgniewu tåko nie przyřtoynie å wřczypliwie przeżywa [!]/ lub řwiniå/ lub pfiim pånokćiem/ åbo pfiå iuchå. CzechNT B3v.*]

b. *Pochodzący od psa lub utworzony przez psa (4)* : Vestigium canis, Trop, řzlap pfi. *Måcz 490a*; Bo gdzie [zwierzęta] wřlyřå tråby ålbo pfiie głofy/ to fie trwořå *RejZwierc 132.*

Przen (2) : A ćic [ludzie dobrzy] iedno onego nalepřzego dobrå wżywåiå [...]. A ćic fie onych řwirzęcych tråb åni pfiich głofow nie boiå/ åni ich nålřuchawåiå *RejZwierc 132v, 132.*

[Zwrot: »psim swędem wyniřć« = *upařć, nie udać się*: Kiedy sie dowiedzieli duchowni, [...] nie chcieli tego dopuřć, aby sie miaåa przy swej mocy zostać takowa ugoda, i czynili w tej rzeczy tak wiele, że to wszystko w niwecz posřło i ona sromotna ugoda psim swędem wyniřć musiaåa. *PismaPolit 194.*]

c. *Wåściwy psu (1)* : Catulitio – Pfiżå pożądliwofřcz. *Calep 173a.*

d. *Złożony, składający się z psów (4)* : Pořłåli go [wilka] pod owo pfiie wořłko nå řpiegi/ Chçåc wiedzic o ieich řpråwie y wřlyřtkie przebiegi. *CzahTr D4v, D3v [2 r.], D4v.*

e. *Ktorego pies jest obiektem (3)* : Nåymu nierządney niewiåłty/ åni kupnå pfiiego [*pretium canis PolAnt, Vulg*; zapłåty plå *WujBib*] nie wnoř do kořćioåå Pånå Bogå twego (*marg*) Kupno pfiie tåk rownie poczythå/ iåko naiem niewiåłty nierządney åbowiem pies iest beřtya nieczyřta/ [...] å przetoř Pan Bog nic łobie nieczyřthego przynofic nie kazaå. (–) *BibRadz Deut 23/18*; DZiwiřł řkårżył fie/ iż pies Wålkw z podeřczwånå [...] tåk go obråżył y wkåřil/ iż [...]: åle Wålko tego pořczwånå/ ålbo pfiiego przypędzenia [*canis incitationem et impulsionem JanStat 1110*] przåå. *SarnStat 621.*

f. *Kojarzony z psem na różnych zasadach (58)* :

G sg n w funkcji okolicznika sposobu: »psiego« = *jak pies (15)*: Snacz wřdy mogłå bycz czo zniego Ku twey chwålie godnięryřgo Niř tak wkåczie leřecz pfiiego *RejKup cc4*; Bo řadnego narodu nie mårł řzkodliwřzego/ Iedno co tåk ponuro chodzi iåko pfiiego. *RejWiz 77v, 163. Cf Zwrot.*

Zwrot: »skoczyc (a. skakać) psiego« = *znaleźć (a. znajdowåć) się w złej sytuacji [szyk zmienny] (12)*: *RejRozpr I4v*; Niebędzieli Pånå twego Łåty [*lege: łaski*]/ wierę řkoczys pfiiego *RejKup m5, t2*; Bo widzę żeř trwořliwy pårżåc nå ty dziwy/ Iř tu leży nie ieden co wçzorå był żywy. A krole ni kfiåżętå nie wydrå fie s tego/ By był mocarz nawięřzy/ kårđy řkoczys pfiiego. *RejWiz 85, 14, 31v, 58; RejZwierc 53, 108*; Widzę bråcie řtåpårł pyřzno/ Niewiem być nå dobre wyřłå/ Boć nie długo czekåć tego/ Ze teř zå mnå řkoczys pfiiego *RejZwierc [238], 239v, 272v*; [Nie kårđemu fie moře řtåć/ Muř drugi pfiiego řkakåć. *TerentMatKęř Sv*].

a. *Na podstawie podobieństwa fizycznego, zwłaszcza wizualnego (19)* :

aa. *O częściach ciała i wydzielinach (18)* : Måcedonowie vchwyřili z nich [*niewiast*] dwie/ nå ktorych fie ciååo bielååo iåko řnieg/ wyřokie były nå dzieřięć řtop/ å zęby miały iåkoby pfiie [*dentes habebant ut canes*]. *HistAl M3*; ZLego řługę mårłårze/ tåk figurowåli/ Pyřł řwini/ Wilcze wřzy/ do łbå

mu przydali. Psi ogon/ á miáfto rąk/ dwie Niedzwiedze łápye *RejZwierz* 118, 118; Gnoy człowieczy álbo łáyná/ kiedy nád zwyczaj zólte: Zóltą niemoc známienue. A iefli będzie biały iáko psi/ toż známienue *SienLek* 20; *SkarŻyw* 436, 600; v Kalifzá vrodził fię Cielec o fiedmi nogach/ o dwu głowach z pfięmi zębomá *StryjKron* 345.

W połączeniu szeregowym (1): Ku pułnocy záfię fá drugie wyłpy wielkie/ niektore pułte od ludzi/ dla potwor ktore máią pfię głowy/ ofle/ świnię/ y rozmaíte łtráfzliwe vrody. *BielKron* 268v.

W charakterystycznych połączeniach: psi(a, -e) głowa (2), mięso, ogon (2), zęby (2).

Wyrażenie: »psi(a) głowa, łeb« [w tym: ze *psią głową*, *psim łbem* (8)] = o wyobrażeniach nieznaných dzikich ludów, złych postaci alegorycznych i egipskiego boga Anubisa (9:2): Iefzce pifali ci to Hiftorici aby tam rodzili fię ludzie iedno oko w czele maiąci albo o dwu głowach, albo o iedney nodze, drudzi ze pfią głowá drudzi czo fię w wilki przemieniaią *MiechGlab* *5; iż na połnoci w ziemiach Gotiey F[i]landiey [...] niemáfz żadnych ludzi dziwnych ze pfimi głowami [*canina capita habentes*], albo o iednym oku albo o dwu głowach. *MiechGlab* 63; (*marg*) Krol łákomłtwá á zazdrości. (-) Miedzy nimi pan fiedzi/ pfiá głowá v niego/ A kędy fię obeźrzy/ wárczy ná káždego. *RejWiz* 166v, 173v, 174; *BielKron* 8v, 268v, 433v; Anubis, Bóg Egypsky/ którego obras psi łep miał/ álbo Był málowan ze psim łbem. *Mącz* 11d; Było Pfyllow cztyry łtá/ co walczą z węzami/ Cinocefalow tyśiac ze psiami głowámi/ Co zá wołkiem chodźili żyięcy trupámi. *KmitaSpit* A4v; [*BielKron* 1551 110v].

[Przen:

Zwrot: »psi ząb ukazać« = pogrozić, pokazać złość: Toż vczyniła była Mołkwá y w Nowogrodku: [...] tákże y indźiey wśzędzie psiząb [!] náłzym vkazáli *BielKron* 1597 789 (*Linde*).]

ββ. O przedmiocie; tu: części ubioru (1) : Iákoż oná [*panienka*] w tey łzácii będzie táncowála/ [...] A zá to lekki kozub/ ábo te psie wízy/ Co to koło niey wifzá czworákie rękawy *ZbylPrzyg* A4v.

β. Zły, godny pogardy (24) :

αα. W ocenie moralnej: okrutny, zawistny; bezczelny, bezwstydný; rozpustny; czasem tylko wyraz pogardy bez odniesienia do określonych cech (zwykle o charakterze i działaniu człowieka) (18) :(did) Zephira przeklina Ioze(fa). (-) Iefzczelz niełzczęlny człowiecze Ta twa pfiá gęba łzczęb iecze [!] Iuż idz bos iefł godzien tego Bos nabroił wiele złęgo *RejJóz* H7; Abowiem márna zazdrość też zwyczáiu pfięgo/ Wnet będzie ieden wárczał/ gdy głałzczą drugiego. *RejWiz* 174; Ludzie [w Asyrii] obyczáiw pflich/ ábowiem dziewczki przedawáią iáko bydło/ takéż mąż żonę pierwey przeda niżli łnią mięłzka *BielKron* 267; A gdy przypádlá [*księżna przemyska*] ku nogam ięgo [*Kolomana*]/ odepchnął iá nogá mowiąc: Nie łłufzna rzecz krolom pfięgo głófu łłuchác. *BielKron* 301v, 461v; [pies [*obrany na króla*] łkoczy zá kościá/ on gi w tym łciął/ mowiąc/ iefli chceł być Pánem/ przełtań psich obyczáiw *PaprGniazdo* 1029 (*Linde*)].

W porównaniach (2): Bowiem to iem łnadz ták włáfnie przyłtogi/ áby fię to nánie łámy obrociło co by oni radzi nád niewinnem łtrogili/ á nie ynáczey iedno iáko pfiem łłzczekániem rádzi by zewłłáfł vniżyli pocźciwy łtan ięgo. *RejPs* 163v, 32; [Stráciáiąc iáko psie łby/ łrogim Wołółzynom: Krwia łwá pieczętowáli łławę/ Polłkim łynom. *MusProgn* A2].

Fraza: »daj, bodaj [mu itp.] psia mać; daj [mu itp.] psią mać« (5:1;2): Włłfytko chce brác day mu pfiá mać *RejRozpr* B2v, G4v; *RejRozm* 402; Trudno fyę będzie wymawiacz Darmocz płota [*lege: plotę*]

day yem pływ macz *RejKup* y3v, f5, 15, cc6; Ale ty po fwey woli/ nie dáy ciálu buiác/ Niechay ie dużá rządzi/ wierę day mu pfiá máć. *RejZwierz* 142.

[**Wyrażenie:** »psi kus« = *wymierzone przeciw komuś podstępne działanie; dolus, machinatio, techna*
Cn: Powiedział/ że ináčzey nie mogłem mu [*nieprzyjacielowi*] ízkodzić/ A tych iego pśich kułow czym gorżym nágradzić/ Dałem zań dziewczkę fwoię: białągłowá bowiem Iešt zágubá męszczyznie *PaprNauka* B2.]

Szeregi: [»psi, heretycki«:i trwa do dzisiejszego dnia ten cud, [...] one 6 hostyj we krwi pływające. [...] na świadectwo tak duchowne i wielkie kościoła prawdziwego niech co wymyśli nieprzyjaciel duszny przez naczynie swoje psie heretyckie, rad będę słyssał. *DiarPeregr* 83.]

»psi, pogański« (1): Zły duch Te wymyślił z torkmyżow puhy: Tátárki to Pśi pogańki náłazek. *CiekPotr* 76.

»psi i (albo) wilczy« [szyk 1:1] (2): *SienLek* Ttt4v; Ale to iuż iešt nie człowiecze ále wilcze álbo pfię przyrodzenie/ ktory co potka toby rad káłał *RejZwierz* 77v.

ββ. *W ocenie przydatności: marny, nic niewarty; zbędny, szkodliwy (6)* : Sobol iešt włofa pyęknego/ Ale sam iešt mięfa pfięgo *BielKom* E5v.

[**Zwrot:** »psie gory miewać« = *nie mieć nic*: A pámiętay ią [rolę] też wczas zaorác/ A nafienia na nią nie żalować. Bowiem kto Rolą nafieniem łudzi/ Nie vroście ná niey iák v ludzi. [...] A kto też záfiewa rad odłogyem/ Ten więc Pfię gory miewa pod Brogiem. *WirzbGosp* D3.]

Wyrażenia: »psi [= *marny, byle jaki*] obiad« (1): Caninum prandium vocatur abstemium Pśi obyad bes winá y piwá. *Mącz* 33c.

»psi obiad« = *rzecz marna, byle co, tu: chudy koń, którego mają zjeść psy* (1): Kto dobrego vkrádnie/ Buczáckiego ítádá/ Mogłby niecháć lichoty y pśiego obiada *KlonWor* 20.

»psie włosy« = *włosy wyrastające z ran* (3): (*nagł*) Pśię włosy koniowi w nogach. (–) Ták wypędziłz pśie álbo złé włosy z ran nożnych v koniá: [...] *SienLek* 175v, Aaaa2; [(*nagł*) Na pfię włofi. (–) Wezmi łayno człowiecze fwieże/ a wczýn (pla)ítr na chułczie y obwijay. *SprLek* C4v; A co iešli brzegi [*rany*] nie równé, á iákoby włosámi (pśie nászy zowiá) zárosłé *OczkoPrzymiot* 377].

2. Zestawienia w funkcji nazw zoologicznych (zwykle ze względu na pasożytowanie na psach i innych zwierzętach domowych) (14) :

»psia mucha« = *prawdopodobnie: Fannia canicularis L. a. Musca cadaverina L.; mucha pokojowa, czyli zgniówka pokojowa, muchówka z rodziny muchowatych (Muscidae) podobna do muchy domowej; cynomia Murm, Mymer¹, BartBydg, Cn [szyk 6:2] (8): Cynomia, Musca canina. eyn hunds flige. Pfiya muchá. *Murm* 99; *Mymer*¹ 27v; *BartBydg* 28; *LubPs* S; Cynomia, Pfiá muchá. *Mącz* 76c; Potym pśie muchy z oltrymi żądły przepuścił Pan Bog/ ktore ludzie y bydło morzyły. *SkarŻyw* 480, 480 *marg*; *Calep* 284a; [*Rozmáitą muchę (Ps 77/45).*] κυνόμυιαν włafnie pśię muchy znáczy. Lecz słowo Żydowskié Harob, wízelakié muchy známionuie *WujBib* 608b].*

»psia mucha« = *prawdopodobnie: Ixodes ricinus L. (Rost); kleszcz pospolity, pajęczak z rzędu roztoczy (Acarina); groźny pasożyt zewnętrzny zwierząt i człowieka* (1): Ricinus item, Pśia muchá/ álbo klełcz. Dicitur et Redinius. *Mącz* 355d.

»psia ryba« = *Acanthias vulgaris* Risso (Rost); ryba z rodziny raszplowatych (*Squatina*), z rzędu rekinokształtnych (*Squaliformes*); *squatina* Murm, Mymer¹, BartBydg (3): *Squatina* (ut ait Albertus) piscis est marinus, quem germani catulam maris vocant, eyn hundtfisch. Pfy rybá. Murm 93; Mymer¹ 37v; BartBydg 149.

»psia wesz« = *Haematopinus piliferus* Burm. vel *Trichodectes canis* Deg. (Rost); owad pasożyt z rodziny *Haematopinidae*; *ricinus* (*vermis*) Murm, BartBydg (2): Murm 99; *Ricinus*, est *vermis caninus* qui inheret auribus canum, psya veszh BartBydg 132b; [ArtNom E4].

3. Zestawienia w funkcji nazw botanicznych (ze względu na podobieństwo do części ciała psa lub dla odróżnienia rośliny podobnej do niej lub gorszej, nieużytecznej) (53) :

»psie gwoździki« = prawdopodobnie: *Aristolochia clematitis* L. (Rost); kokornak powojnikowy, roślina z rodziny kokornakowatych (*Aristolochiaceae*) (1): Pśię gwoździki/ l. 257 [cf Kokornak włofki. *Aristolochia rotunda*] *SienLek* Xxx3v.

»psi język (a. języczek), psie języczki« = *Anchusa officinalis* L. (Rost) a. *Cynoglossum officinale* (L); farbownik lekarski, ostrzeń pospolity, rośliny z rodziny szorstkolistnych (*Boraginaceae*); *cynoglos(s)a* Murm, Mymer¹, Mącz; *cynoglos(s)os* Mącz, *Calep*; *cynoglossus* Cn (26:3): Murm 113; Mymer¹ 17v; *PSi język* iest ziele podobne zielu babcze/ iedno iż pli język ma na wierzchu lićcia fwego nieiakie żyłki iakoby koźteczki *FalZioł* I 25a; *Fistula paſtoris* iest podobna pfiemu ięzikowi *FalZioł* I 55a; *Wezmi łoku tarnkowego/ łoku z ziele pfięgo ięzyka/ miodu/ mąki ięczmienney/ zmiefzay to łpołem, A tak będzie małć. FalZioł* V 98; *potym wezmi łoku łzałwijowego łoku z ruty/ [...] y też łoku z ziele ktore zową Pfię ięzyczki, Thy wŕzytki rzeczy zmiefzay łpołem/ áktorą [!] kolwiek ranę thym pomażesz: nie trzeba na nię plałtru żadnego kłałć FalZioł* V 116, I 2b, 25 żp, a, b [4 r.], c [2 r.] (21); *Mącz* 76c; *Albo náłucz pśich ięzyczkow/ dryakwie polnéy/ á tego z łolą ná bolączkę przywiń SienLek* 125v, 125v, 153v, 162; *Calep* 284a.

»psi język« = *Plantago lanceolata* L. (Rost); babka lancetowata z rodziny babkowatych (*Plantaginaceae*) (1): *Arnoglossum* – Pfy ięzyk, ięziczki. *Calep* 97a; [CANISLINGVA *CYNogłóſſon* Pśi Ięzyk. [...] ma lićtki podobné Babce/ po ziemi fie rośkládaiącé/ mniefzéz niż v Babki/ kołmáté oftré/ dla któręy oftrości á kołmátóści/ zową Pśim Ięzykiem *UrzędowHerb* 68b–69a (Linde).]

[»psie koślaski« = jakaś roślina z rodziny storczykowatych (*Orchidaceae*) (Rost: koźlaszki, kozielki): *ORCHIS CYNOSORCHIS Testiculus Canis*, Pśię koślaski. *UrzędowHerb* 225a.]

»psi mlecze« = *Euphorbia esula* L.; wilczomlecze lancetowate, bylina z rodziny wilczomleczowatych (*Euphorbiaceae*) (1): Rzeczy połpolite: ktore [...] moczenie czyścią. [...] *anabula*/ to iest pli mlecze, łofnka mniefziza y wiefziza/ *coloquintida* *FalZioł* V 106v.

»psi ogorek« = *Ecballium elaterium* A. Rich (Rost); tryskawiec leczniczy, roślina z rodziny dyniowatych (*Cucurbitaceae*) (1): *Cucumis anguinus* – Ptálzy ogorek albo, pfił ogorek. *Calep* 275a.

»psia róża« = prawdopodobnie dzika róża; krzew z rodziny różowatych (*Rosaceae*) (1): *Cystus*, *Drzewko nieyákíe*. *Vulgo rosa canina*, Pfiá róża. *Mącz* 76d; [CISTON, CISTARON, *Rosa Canina*. Pśia róża. *IEłt Pśia róża* [...] / *Chróścik* iakoby ziele niewielkié *UrzędowHerb* 98a–b (Linde)].

»psi rumien, rumienek« = *Anthemis cofula* L. (Rost); *rumian psi*, roślina z rodziny złożonych (*Compositae*); *camemellum* BartBydg; *cotyledum* *Calep*; *cynanthemis* Cn [szyk 6:2] (7:1): BartBydg

21b; TO ziele pfi rumienek ma kocżłanie miękkie alifcie [!] podobne Maratro *FalZioł* I 39a, I 39a [2 r.], c; Albo weźmi bábki/ wierzbowych roždżek/ dębowey fłkory/ śrzedney fłkory bzowey/ rumnu polnego y pśiego/ warz tho w wodźie/ á tym nogi vmyway. *SienLek* 120; *Calep* [266]a; Bliłko domu łbem kiwa [koń]/ á ledwo nie w progú: Bielunem y piołynem tuczył lię zá gumnem/ Podroźnikiem/ kobyliłm łzczawiem y pśim rumnem. *KlonWor* 19; [SzymŁowEnch nlb 4v].

»psia rzeżucha« = *Lepidium ruderales L. (Rost) a. Nasturium silvestre R. Br. (Rost) a. Barbarea vulgaris R. Br. (Rost)*, *pieprzyca gruzowa a. rzepicha leśna, a. gorczycznik pospolity; rośliny z rodziny krzyżowych (Cruciferae); seriphium Calep; lepidion, gingidion Cn (1)*: Seriphium – Pfia rzeżucha. *Calep* 972a; [SienHerb L2#b].

[»psia weszka« = *Lepidium ruderales L. a. Nasturium silvestre R. Br. et Barbarea vulgaris R. Br.*; *pieprzyca gruzowa a. rzepicha leśna, rośliny z rodziny krzyżowych (Cruciferae)* [szyk zmienny]: Pśia wełzká/ Pśia Rzeżuchá/ *Iberis lepidium minus. Wilder kreßfen wegkreßfen Belemkraut. SienHerb* L2#b, E3#e.]

»psie wiśnie« = *Physalis Alkekengi L. (Rost)*; *miechunka rozdęta, bylina z rodziny psiankowatych (Solanaceae), jej szkarłatnych jagód wielkości wiśni używano jako przyprawy; halicacabus(-um), solanum, vesicaria Calep, Cn; manicon, neuris, perisson Calep (8)*: Pśie wiśnie/ álbo Miechunki/ *Solanum, Halicacabum SienLek* 207, Xxx3v; *Perisson – Pflinki, pŷewifnie. Calep* 783a; *Solanum – Pflinki, pŷe wisnie. Mołzenki, Simon de Louicz vocat herbario, michonki. Calep* 988b, 471a, 635b, [697]a, 1117a; [SzymŁowEnch nlb 4v; PSie wiśnie álbo miechunki/ iefł ziele podobne nieiáko Pflinkam w włołności *SienHerb* 9a (Linde)].

»psie zęby« = *Erythronium dens canis L. (Rost Sł)*; *psi ząb, bylina z rodziny liliowatych (Liliaceae) (1)*: *Cynodontes, Dentess canini, Pflie zęby. Mącz* 76c.

»psie ziele« = *prawdopodobnie: Scilla maritima L. (Rost)*; *bylina z rodzaju cebulica (Scilla) wykorzystywana jako lek nasercowy (1)*: *Bulbus agrestis, Pflie ziele. Mącz* 27d.

4. Zestawienia w funkcji n-loc (7) :

»Psia Gasa« = *ulica w Kościerzynie (2)*: yłz przedal ten vczywy Soltis wyłzy opyłzany y smálzonką swoya dorotą trzi wyertlyę na pŷzy Gałzyę na ktorych Iefł chalubka budowana *ZapKościer* 1588/83v, 1580/6v.

»Psie Pole (Pola)« = *pole zwycięskiej bitwy z Niemcami pod Wrocławiem w 1109 r. (2)*: Tu drógá znákomita przez śniežné Bálchány: Tu pśie polá/ á fám bržég Prułki zwoiowány. *KochCz* A3v; Włzák Henryk Célárz poznał/ Polłki Miecz y Stałóść/ Poráżón ná Pśim polu *BiałKat* d4v.

»Psia ulica« (2): Item zagłówek vkradli schilka wmyelczuchu na pŷfyyey vliczi then przedali gołpodarzewy za 5 grołfi *LibMal* 1553/172v, 1553/173v.

a. Miejscowość lub nazwa góry (nieistniejące) (1) :

iron. »Psia Gora« (1): Idžže ieno do Kráková/ wŷłfyzłz niewchodząc weń á ono Płatek drugi nieprziáciel Boži ná pśiey gorze pod łzopą woła mowiąc: tuć prawdziwy Kryłtus. *LeovPrzep* Gv.

5. Zestawienie w funkcji n-pr (5) :

astron. »Psia Gwiazda« = *gwiazda Syriusz; teź najgorętszy okres w roku, gdy ta gwiazda wschodzi i zachodzi razem ze Słóńcem; canicula Murm, BartBydę, Mącz, Cn; Sirius Mącz, Calep, Cn; anticanis,*

canis, procyon Mącz, Cn (5): Canicula. der hundftern. pífya gwiazdá Perfius. Murm 4; BartBydg 22; Mącz 33c, 324c; SIRIVS – Pfiá gwiazda. Calep 984b; [Wnet pśia gwiazdá/ y płonné role wyfufzálá [tum steriles exurere Sirius agros III 141]/ Schlá trawá/ á żywności ziemiá nie dawálá. VergKoch 69].

Cf **PIESKI, PIESKOW, PSILNOWY, PSIOGŁOWIEC, [PSIOŻERTY]**

SBu